
Inledning

Sexuell åtrå är kanske det bästa uttrycket för vad detta nummer av *Divan* handlar om. Strävan efter *kåthet* blir alltför vulgärt, men täcker på sitt sätt innehållet.

Många människor uppfattar det som att Freud och psykoanalysen har ett sexualpolitiskt program. Det kan faktiskt se ut lite hur som helst, beroende på hur man använder sina mer eller mindre djupgående kunskaper om psykoanalys. Många uppfattar det nog så att Freud förespråkar så mycket sex som möjligt medan andra tar fasta på motsatsen; att sublimering av sexualdriften är det enda rätta. Läser man vad Freud skrivit om detta, till exempel i *Vi vantrivs i kulturen* ska man finna att han framställer konflikten mellan utlevelse och askes som ett olösligt dilemma, något som alla får brottas med efter bästa förmåga. Det individuella bästa står ohjälpligt mot det allmänna bästa.

I numrets inledande artikel beskriver Freud skillnaden mellan de känslor som är förhärskande mellan föräldrar och barn å ena sidan och å andra sidan de känslor som är förhärskande i vuxengenitala relationer. Han föreslår att man ska kalla känslorna inför barn för *ömsintheit* och känslorna i en vuxenrelation för *sinnlighet*. Sinnlighet är här kroppslig och orgiastisk njutning.

I strävan att upphäva verkningarna från de oidipala konflikterna är det viktigt att både kunna differentiera och integrera ömsintheit och sinnlighet. De läsningar som kan uppstå i ett förhållande kan man förstå på så sätt att den

ömsinta strömningen dominerar alltför mycket på den sinnligas bekostnad. Ett destruktivt sätt att lösa denna konflikt mellan stiltje och utlevelse är att välja ett sexualobjekt som är nedvärderat. Denna nedvärdering är alltså inte primärt av sado-masochistisk typ utan syftar till att skapa en relation där sexualobjektet är absolut avskilt från likheter med primärobjekten. Horan är inte mamman. Det ömsinta befinner sig på säkert avstånd.

Inte ens i Freuds artikel beskrivs detta som ett renodlat manligt problem; han noterar att även kvinnor har en förkärlek för att fantisera om – och i någon mån också verkligen välja – äventyrare, kriminella och överhuvudtaget män som är säkert olika pappan i just detta avseende.

Robert Stoller är kanske mest känd för sina undersökningar om perversioner. I det avsnitt vi här publicerar står sexuell upphetsning i fokus för hans intresse. Han diskuterar själv ordvalet i början av sin artikel, men avser alltså att undersöka de psykologiska förutsättningarna för hur sexuell åtrå uppstår hos människor i allmänhet. Han tänker sig att det finns en aggressiv komponent i åtrån och vacklar mellan att kalla denna för något som har med makt och maktlöshet att göra. Slutligen stannar han för att kalla det fientlighet. Enligt Stoller leder frånvaron av försök att via sexualiteten bearbeta trauman och frustrationer från den tidiga barndomen till sexuell likgiltighet och leda.

I "Lidandets outgrundliga trängtan" anknyter Louise Ramsby till Freuds klassiska teorier om sexualitet. Tanken är att det hos alla finns en central masturbationsfantasi som i komprimerad form visar individens inre konflikter och utgör en stomme för hennes lustvillkor. Byggstenarna i denna centrala masturbationsfantasi utgörs av de fyra partial-drifter som handlar om skådelust respektive grymhet. Alla dessa centrala onanifantasier måste alltså innehålla exhibitionism, voyeurism, sadism eller masochism. Ramsby iakttar att dessa centrala fantasier tillhör det som varje människa vill behålla för sig själv och att det först efter en relativt lång analys blir möjligt att tala om dem.

Freuds tanke om ömsinhet och sinnlighet är starkt närvarande i Agnes Mestertons artikel "Gunnar Ekelöf, kvinnan och begärets förskjutning". Ekelöf tycks konsekvent ha orienterat sig efter en ursprunglig brist och en aldrig tillfredsställd längtan efter modern. Ekelöf rör sig obehindrat i ett universum, skapar en miljö, där kärleksobjektet kan anta moderns, madonnans, skökans eller dotterns skepnad.

Clarence Crafoord diskuterar i "Kärlekens villospår" de senaste decenniernas olika försök att skapa förutsättningar för utlevelse och hur centralt det är att beakta vikten av att kunna avstå, eftersom varje försök att återerövra den ursprungliga föreningen med primärobjektet är i grunden omöjligt.

Med den tillspetsade formuleringen "den sexuella relationen existerar inte" inbjuder René Rasmussen läsaren att reflektera över det sexuerade begäret på den lacanska logikens och schemats nivå. Han diskuterar skillnaden mellan den imaginärt och den symboliskt bestämda kärleken, liksom mellan den falliska njutningen i språket och en tänkbar annan njutning i kroppen. I sitt bidrag ägnat Margareta av Navarra och hennes paradoxalt sexuella framställning i novellverket *Heptameron* visar Carin Franzén hur högt och lågt, andligt och sinnligt, har knutits till kärlekshandlingar i alla tider. Ett exempel på att den kristet höviska diskursen nog bidrog till att civilisera renässansens våldsamma män ger

den lysande bildföljden i manuskriptet *Le Livre du Coeur d'Amour Épris du Roi René d'Anjou* (1457) som illustrerar Carin Franzéns artikel.

Lars Nylander förflyttar läsaren till Theokritos tid, 200-talet f Kr. Dennes bukoliska herdeidyller inspirerade både Vergilius och långt senare Cézanne, vars övningar i genren från tiden runt 1880 är ett intensivt levande inslag i konstnärskapet. Theokritos herdesånger betonar kärlekens illusioner och olycka, medan herdarnas umgänge i gengäld präglas av vänskap och harmoni.

Jakob Staberg analyserar clustret av ordbilder i Lars Noréns schizopoetiska diktsamling *Salome, sfinxerna: roman om en tatuerad flicka* (1968). Salomefiguren framträder som det åtråvärda och skrämmande objektet för det manliga begäret, och samtidigt som en identifikationsyta för ett kastrerat, "likgiltigt, oansvarigt, känslolöst vilddjur". Noréns diktning har en överraskande parallell i Max Walter Svanbergs 60-talsbilder.

Divan 3-4/09 är ett bildrikt nummer; *åtrån* är som sinnessillstånd länkad till *visualisering*. Ulrika Sten samtalar med Gunnel Wählstrand om drivkraften i den senares tålmodiga arbete med att på pappersytans intima närhet kalla fram förlorade kärleksobjekt i form av tekniskt och estetiskt bländande tuschlaveringar. Erik Axel Karlfeldts efterlämnade dikt *Vallfärd* träder fram förmedlad genom John Swedenmark drömtänkande och i kongenialt sällskap av Agnes Monus smärtsamma skulpturala verk *Dubbel kröning*. Nina Weibull fascinerar av det konstfullt koreograferade tecknet för kvinnlighet i formgivaren Helena Hörstedts senaste collection *Broken Shadow*.

På numrets främre omslag möts läsaren av Annika Svenbros målning *Det röda draperiet* (2009). Ett ömtåligt barn, ett förhänge, ett pärlband. I bilden förtätas ekon av det infantila subjektets fantiserande, urscenens förföljande kraft och smärtans tårar.

Bengt Warren
Agnes Mesterton
Nina Weibull